

## **Integrita subjektu / Periechontologie / Jaspers - „periechontologie“ / Časovost subjektu / Celek (a celostnost) / Budost subjektu / Bylost subjektu**

Jaspers chtěl ustavit novou filosofickou disciplínu, totiž „periechontologii“, s poukazem na to, co se myslícímu (event. filosofujícímu) člověku nikdy nemůže stát „předmětem“ (rozlišujeme tu „stát se předmětem“ od „stát se tématem“), protože to nikdy není postaveno „před“ něho, ale je to vždy „kolem“ něho. Takovou povahu má především „svět“, který nikdy nemůže být chápán jako předmět, ale ani jako pluralita, hromada předmětů, ale musí být tematizován jako „celek“, jehož je každý člověk, tedy i filosofující člověk, částí. Člověk je vždycky uvnitř světa, nikdy se nemůže postavit mimo svět a proti světu. (Často se tu opět zaměňovaly dvě věci: aby si člověk mohl ustavit a upevňovat svou vnitřní integritu a tím celostnost svého života, tj. aby se stal a vždy znovu stávala sám sebou, musí se nějak „vydělit“ ze svého prostředí a stát se – alespoň pro sebe (ale také pro jiné) – subjektem, který si své vztahy k okolí vytváří a přetváří, upravuje a aktivně udržuje svým způsobem, jímž se zároveň od okolí a propstředí odděluje, z něho vyděluje a staví se – jak subjekt – jakoby „proti“ němu – ovšem aniž by přestával být pro toto okolí – a tím spíše i pro své „osvětí“ – něčím vnějším, cizím, stojícím mimo ně a vně něho.) Jaspers sám tento program nikdy neprovedl, neuskutečnil. Ale i kdyby něco takového provedl, dopustil by se několika základních chyb. První z nich souvisí s tím, co je charakteristické obecně pro filosofy existence, existenciální myslitele, personalisty atd. atd.: to, co v tomto ohledu platí pro člověka jako subjekt, platí i pro všechny subjekty nižší úrovně, tedy pro celý „přirozený“ svět, pro celý svět „přírody“. Aby bylo možno takto „nově“ filosoficky uchopit fenomén „člověka“, je třeba radikálně revidovat samo pojetí přírody a přirozenosti, a vlastně skutečnosti vůbec. Ale chápání skutečnosti je třeba radikálně revidovat ještě v jiném směru. Přinejmenším evropské myšlení (a všechno myšlení, které z evropské tradice vychází a je jí poznamenáno) chápalo a dosud chápe skutečnost jako aktualitu, tj. jako to, co „jest“ tady a nyní, hic et nunc. Časovost každého (pravého) jsoucna (a tedy také každého subjektu v širším smyslu) není brána dostatečně vážně, pro jeho vlastní budoucnost („budost“) nemají evropské jazyky samostatné pojmenování, zatímco jeho vlastní minulost („bylost“) je vždy jen redukována na postupnou sérii bývalých, již pominulých „aktualit“ (kdysi aktuálních stavů). Jaspers, navzdory mnoha příznakům toho, že se pokoušel onu tradici překročit, je do značné míry tomuto redukujícímu způsobu myšlení nadále poplaten. Jeho důraz na to, co nás (a každý subjekt i v širším smyslu) „obklopuje, objímá a nese“, je třeba důsledně rozšířit nejen časově na minulost a budoucnost všeobecně, nýbrž také a především na jeho „bylost“ a „budost“, tedy na jeho vlastní minulost a vlastní budoucnost. Bez toho totiž nelze náležitě „myslet“ ani subjekt sám v jeho integritě a celosti, jež není myslitelná bez jakési vydělenosti z okolí, z osvětí a ze „světa“.

(Písek, 030103-1.)